BASEL II - PILAR 3

pr. 31.03.2009

Etnedal Sparebank
www.etnedalsparebank.no

I INNHOLDSFORTEGNELSE

I INNHOLDSFORTEGNELSE 1
II FIGURFORTEGNELSE 2
1. BASEL II – NYE KAPITALDEKNINGSREGLER 3
2. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV 5
2.1 ANSVARLIG KAPITAL 5
2.2 BEREGNINGSGRUNNLAG 5
2.3 KAPITALKRAV 6
3. STYRING OG KONTROLL AV RISIKO 7
3.1 INNLEDNING 7
3.2 ORGANISERING OG ANSVAR 8
3.3 RISIKOTYPER 9
4. RISIKOOMRÅDER 10
4.1 KREDITTRISIKO 10
4.1.1 Definisjon *10*
4.1.2 Styring og kontroll *10*
4.1.3 Kreditteksponering *10*
4.1.3.1 Engasjementer fordelt på Risikoklassifisering 10
4.1.3.2 Engasjementer fordelt på geografiske områder 11
4.1.3.3 Engasjementer fordelt på kundegrupper og bransjer 12
4.1.3.4 Engasjementer fordelt på løpetid 12
4.1.3.5 Nedskrivninger på utlån 12
4.2 LIKVIDITETSRISIKO 15
4.2.1 Definisjon *15*
4.2.2 Styring og kontroll *15*
4.2.3 Bankens likviditet *15*
4.3 MARKEDSRISIKO 16
4.3.1 Definisjon *16*
4.3.2 Styring og kontroll *16*
4.4 OPERASJONELL RISIKO 17
4.4.1 Definisjon *17*
4.4.2 Styring og kontroll *17*
4.5 FORRETNINGS-, OMDØMME- OG STRATEGISK RISIKO 17
4.5.1 Definisjon *17*
4.5.2 Styring og kontroll *17*

II FIGURFORTEGNELSE

Figur 1: Beregningsmetodene ansvarlig kapital ...3
Figur 2: Ansvarlig Kapital ...5
Figur 3: Beregningsgrunnlag og Kapitaldekning ...5
Figur 4: Kapitalkrav ...6
Figur 5: Resultatregnskap 2006-2008 ...7
Figur 6: Balanse 2006-2008 ...8
Figur 7: Risikoklassifisering ...11
Figur 8: Geografiske områder ...11
Figur 9: Kundegrupper ...12
Figur 10: Løpetider ...12
Figur 11: Nedskrivninger etter risikoklasser ...13
Figur 12: Individuelle nedskrivninger ...13
Figur 13: Gruppevise nedskrivninger ...13
Figur 14: Tapskostnader ...14
Figur 15: Misligholdt og tapsutsatte lån ...14
Figur 16: Misligholdt og tapsutsatte lån etter bransjer ...14
Figur 17: Netto likviditetseksponering ...15

1. BASEL II – NYE KAPITALDEKNINGSREGLER

Nye krav til finansinstitusjonenes beregning av kapitaldekning, Basel II, ble innført i Norge fra 01.01.2007. Det nye regelverket bygger på en ny standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med det nye kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- mer risikosensitivt kapitalkrav
- bedre risikostyring og kontroll
- tettere tilsyn
- mer informasjon til marked

Det nye kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:
Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital
Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging
Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Dette dokumentet gir opplysning om risiko- og kapitalsituasjon i Etnedal Sparebank. Dokumentet skal dekke de spesifikke krav om offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar 3) som pålegges banken i nytt kapitaldekningsregelverk.

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og er en videreutvikling av det tidligere kapitaldekningsregelverket, Basel I. Det nye forslaget innebærer ingen endring i den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet, som fortsatt blir 8 %, men det blir noen endringer i regelverket for hva som kan regnes som ansvarlig kapital og sammensetningen av denne. De store endringene gjelder beregningen av kapitalkravet for kredittrisiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Gjeldene krav til kapitaldekning for markedsrisiko berøres i mindre grad av det nye regelverket.

Grunnet lav kompleksitet innenfor bankenes områder og forholdsmessighet for en liten bank, som Etnedal Sparebank er, bruker banken metodene vist i figuren nedenfor:

Figur 1: Beregningsmetodene ansvarlig kapital

Risikotype	**Kredittrisiko**	**Markedsrisiko**	**Operasjonell risiko**
Valgt metode	**Standardmetode**	**Standardmetode**	**Basismetode**
	Grunnl. Internrating-metode	Internmodell-metode	Sjablong-metode
	Avansert internrating-metode		Avansert metode

Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper. Banken skal ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil, og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå. I tillegg skal tilsynsmyndighetene gjennomgå og evaluere bankens interne vurdering av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om de ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen. Det er et regulatorisk krav at banken rapporterer ICAAP. Denne ble første gang utført i 2008.

Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når bankene i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet. Det er et regulatorisk krav at banken skal rapportere Pilar 3 informasjon første gang i forbindelse med årsrapporteiringen av regnskapsinformasjon for 2008.

Informasjonen skal offentliggjøres og oppdateres minimum årlig. For øvrig er banken pålagt å offentliggjøre informasjon som anses egnet til å påvirke beslutningen til brukere av informasjonen i forbindelse med økonomiske forhold, senest 30 dager etter at banken er, eller burde vært, klar over forholdet. Informasjonen skal offentliggjøres på Internett, og skal være tilgjengelig i minst fem år fra tidspunkt for offentliggjøring. Banken inngår ikke i rapporteringspliktig konsern slik at all rapportering er på banknivå.

2. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

Den ansvarlige kapitalen består av kjernekapital og tilleggskapital. Ved beregning gjelder fradrag, tillegg og begrensninger i forhold til kapitalforskriftens definisjoner. Alle tall oppgis i hele tusen.

2.1 Ansvarlig Kapital

Tabellen nedenfor gir opplysninger om ansvarlig kapital, herunder kjernekapital pr. 31.12.2008.

Figur 2: Ansvarlig Kapital

Etnedal Sparebanks fond	68.063
Gavefond	30
Sum balanseført egenkapital	**68.093**
Utsatt skattefordel	-1.059
Andre immaterielle eiendeler	
Overfinansiert kollektiv pensjonsordning	-1.992
Sum kjernekapital	**65.042**
Sum tilleggskapital	**0**
Sum fradrag i kjerne- og tilleggskapitalen	**0**
Netto ansvarlig kapital	**65.042**

Note: Tall i tusen kroner

2.2 Beregningsgrunnlag

Tabellen nedenfor gir opplysninger om beregningsgrunnlag og kapitaldekning pr. 31.12.2008.

Figur 3: Beregningsgrunnlag og Kapitaldekning

Netto ansvarlig kapital	65.042
Risikoveid beregningsgrunnlag	
Kredittrisiko	214.175
Operasjonell risiko	32.475
Markedsrisiko	0
Fradrag i beregningsgrunnlaget	-4.150
Total beregningsgrunnlag	**242.500**
Kapitaldekning	26,82 %

Note: Tall i tusen kroner

2.3 Kapitalkrav

Minimumskravet til ansvarlig kapital pr. 31.12.2008:

Figur 4: Kapitalkrav

Engasjementskategorier	
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter	165
Offentlig eide foretak	0
Multilaterale utviklingsbanker	0
Internasjonale organisasjoner	0
Institusjoner	610
Foretak	5.407
Massemarkedsengasjementer	38
Eng. med pantesikkerhet i eiendom	7.564
Forfalte engasjement	832
Høyrisikoengasjement	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	0
Andeler i verdipapirfond	0
Øvrige engasjementer	2.518
Kapitalkrav kredittrisiko	**17.134**
Kapitalkrav markedsrisiko	**0**
Kapitalkrav operasjonell risiko	**2.598**
Fradrag i kapitalkravet	**-332**
Totalt kapitalkrav	**19.400**

Note: Tall i tusen kroner

Banken har ikke engasjementer som medfører rapporteringsplikt for markedsrisiko. Banken benytter basismetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke den operasjonelle risiko. Operasjonell risiko beregnes med 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år.

3. STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

3.1 Innledning

Etnedal Sparebank er en lokal og selvstendig sparebank med forankring i Etnedal. Banken har vekst i Nordre Land, gjennom vår salgsavdeling på Dokka.
Etnedal Sparebank er tilsluttet Terra-gruppen. Ved utgangen av 2008 hadde banken 9 årsverk.
God risiko- og kapitalstyring er et sentralt virkemiddel i bankens verdiskapning. Styret i Etnedal Sparebank har en målsetting om at bankens risikoprofil skal være lav til moderat.

Tabellene nedenfor viser hovedtrekkene i bankens resultatregnskap og balanse ved utgangen av 2006, 2007 og 2008.

Figur 5: Resultatregnskap 2006-2008

	2008	2007	2006
Netto renteinntekter	15.110	14.442	12.825
Netto andre inntekter	3.165	3.246	3.175
Sum netto inntekter drift	18.275	17.688	16.000
Driftskostnader	-10.700	-11.270	-11.159
Resultat før verdipapir/valuta	**7.575**	**6.418**	**4.841**
Netto verdipapirer/valuta	-735	-464	-93
Resultat før tapsavskrivning	**6.840**	**5.954**	**4.748**
Tap på utlån m.v.	-1.857	-96	1.287
Resultat før skatt	**4.983**	**5.858**	**6.035**
Skatt	-1.581	-1.723	-1.708
Resultat etter skatt	**3.402**	**4.135**	**4.327**

Note: Tall i tusen kroner

Figur 6: Balanse 2006-2008

	2008	Andel	2007	Andel	2006	Andel
Kont. & lån til sentr.bank/kred.inst.	104.337	20 %	70.060	14 %	25.152	6 %
Netto utlån kunder	374.770	72 %	383.150	78 %	347.584	85 %
Sertifikater og obligasjoner	20.910	4 %	20.678	4 %	18.999	5 %
Aksjer og grunnfondsbevis	450	0 %	450	0 %	450	0 %
Anleggsaksjer	7.631	1 %	5.733	1 %	5.367	1 %
Imm. Eiend./driftsmidl. & andre eind.	11.929	2 %	11.176	2 %	10.127	2 %
Sum eiendeler	**520.027**	**100 %**	**491.247**	**100 %**	**407.679**	**100 %**
Gjeld til kredittinstitusjoner	2.976	1 %	10.477	2 %	11.757	3 %
Innskudd fra kunder	352.550	68 %	332.513	68 %	286.501	70 %
Utstedt gjeld (sert. og obligasjoner)	88.118	17 %	75.117	15 %	40.057	10 %
Annen gjeld og påløpne kostnader	8.290	2 %	8.379	2 %	8.669	2 %
Egenkapital	68.093	13 %	64.761	13 %	60.695	15 %
Sum gjeld og egenkapital	**520.027**	**100 %**	**491.247**	**100 %**	**407.679**	**100 %**

Note: Tall i tusen kroner

3.2 Organisering og ansvar

Ansvaret og gjennomføring av bankens risikostyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operativ enhet. Etnedal Sparebank har 9 årsverk og samarbeidet mellom styre, ledelse og medarbeidere er veldig tett.

Styret
Har ansvar for å påse at banken har en ansvarlig kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastsetter videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i banken, samt etiske regler som skal bidra til en høy etisk standard.

Banksjef
Har ansvaret for den overordnede risikostyringen, herunder ansvar for at det implementeres effektiv risikostyringssystemer i banken, og at risikoeksponeringen overvåkes. Banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Alle medarbeidere
Har ansvar for å styre risiko og sikre god intern kontroll innenfor eget område i tråd med bankens vedtatte risikoprofil. For å sikre god økonomisk og administrativ styring, skal den enkelte medarbeider ha nødvendig kunnskap om vesentlige risikoforhold innenfor eget område.

Revisor
Bankens eksterne revisor etterprøver om rutiner og retningslinjer etterleves, samt vurderer om bankens modellverk knyttet til risiko- og kapitalstyring gir et riktig uttrykk for bankens samlede risiko- og kapitalsituasjon. Ekstern revisor utarbeider årlig en uavhengig rapport av bankens intern kontroll som også inneholder vurdering av bankens kapitalanalyse (ICAAP).

3.3 Risikotyper

Banken eksponeres for ulike typer risiko. De viktigste er:

- **Kredittrisiko:** er risikoen for tap som følger av kunders eller andre motparters evne og vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
- **Likviditetsrisiko:** er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evner å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.
- **Markedsrisiko:** er risikoen for tap som følge av endringer i observerbare markedskurser som renter, verdipapirkurser og valutakurser.
- **Operasjonell risiko:** er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.
- **Forretningsrisiko:** Er risikoen knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeadferd.
- **Omdømmerisiko:** Er risikoen for svikt i inntjening og tilgang på funding på grunn av sviktende omdømme hos kunder, motparter og/eller myndigheter.
- **Strategisk risiko:** Er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger.

4. RISIKOOMRÅDER

4.1 Kredittrisiko

4.1.1 Definisjon

Kredittrisiko defineres som risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

4.1.2 Styring og kontroll

Bankens forretningsmessige formål er først og fremst å ta i mot innskudd og å låne ut penger til publikum og næringsvirksomhet med tilstrekkelig sikkerhet. Kredittrisiko er derfor en inntektskilde og en strategisk risiko for banken. Kredittrisiko vil utgjøre hovedbestanden av bankens totale risiko. Kredittrisiko utgjør bankens største risiko og er den risikofaktor som binder mest kapital.

Kredittrisiko styres gjennom egne styringsdokumenter og bevilgningsreglement. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til porteføljе, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kredittfullmakt til bankens ansatte innenfor visse rammer. De delegerte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko.

Kompetente medarbeidere som har analytisk evne og god innsikt i risikoelementer knyttet til kunden er den viktigste forutsetning for at bankens skal kunne realisere sin målsetting. Løpende kompetanseutvikling er en nødvendig innsatsfaktor for å bygge opp og vedlikeholde kompetansen. Det er banksjefens ansvar å sørge for at medarbeidere innen kredittområdet har eller utvikler den nødvendige kredittkompetanse.

4.1.3 Kreditteksponering

Tabellene nedenfor viser bankens engasjement fordelt på risikoklassifisering og geografi. Engasjementer fordelt på kundegrupper viser fordeling av brutto utlån, garantier og ubenyttet bevilgning til kunder og kredittinstitusjoner. Løpetidstabell viser gjenstående løpetid for nettoutlån til kunder og kredittinstitusjoner. Tabellene viser også engasjementsbeløp med nedskrivninger. Alle beløp oppgis i hele tusen kroner.

4.1.3.1 Engasjementer fordelt på Risikoklassifisering

Banken bruker egne risikoklassifiseringssystemer i forbindelse med bevilgning av kreditter og som grunnlag for kategorisering av kredittporteføljen. Modellene differensierer kundene basert på økonomi og sikkerhet og kategoriserer kundene i følgende undergrupper: lav (Risikogruppe A og B), middels (Risikogruppe C) og høy risiko (Risikogruppe D og E), samt misligholdte engasjementer. Med engasjement menes restgjeld tillagt trekkrettigheter og avgitt garanti.

Tabellen nedenfor viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger (se nedenfor figur 11 og figur 12, side 13). Gjennomsnittlig engasjementsbeløp er her definert som inngående beløp 2008 pluss utgående beløp 2008 delt på to.

Figur 7: Risikoklassifisering

	Engasjementsbeløp pr 31.12.2008	Gjennomsnittlig eng.beløp
Lav risiko	347.255	337.764
Middels risiko	21.574	46.971
Høy risiko	13.542	14.867
Uklassifisert	0	1.290
Sum	**382.371**	**400.891**

Note: Tall i tusen kroner

4.1.3.2 Engasjementer fordelt på geografiske områder

Figur 8: Geografiske områder

2008	Brutto utlån*	Garanti
Etnedal	171.409	11.206
Nordre Land	94.563	111
Søndre Land	7.852	75
Nord-Aurdal	8.937	75
Sør-Aurdal	13.117	410
Resten av Oppland	26.842	150
Oslo/Akershus	42.525	117
Utlandet	-	-
Øvrig	23.567	-
Sum	**388.812**	**12.144**

**Utlån før nedskrivning på individuelle utlån og grupper av utlån.*
Note: Tall i tusen kroner

4.1.3.3 Engasjementer fordelt på kundegrupper og bransjer

Figur 9: Kundegrupper

2008	Brutto utlån*	Garantier	Potensiell eksp.
Personmarked	255.069	416	3.220
Off. forvaltning	10.310	-	-
Primærnæring	37.043	75	2.958
Industri	1.325	192	130
Service & tjenesteyting	46.532	6.211	3.119
Bygg/Anlegg	27.211	2.405	872
Varehandel/Reiseliv	11.322	2.845	664
Sum utlån til kunder	**388.812**	**12.144**	**10.963**
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	38.158		
Sum utlån til kunder og kredittinstitusjoner	**426.970**		

**Utlån før nedskrivning på individuelle utlån og grupper av utlån.*
Note: Tall i tusen kroner

4.1.3.4 Engasjementer fordelt på løpetid

Tabellen nedenfor viser restløpetid for engasjementene.

Figur 10: Løpetider

2008	Sum	<1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	>5 år
Fordringer på kredittinstitusjoner	38.158	38.158				
Netto utlån* og fordringer på kunder	374.770	19.326	8.124	28.437	106.227	212.656
Sum	**412.928**	**57.484**	**8.124**	**28.437**	**106.227**	**212.656**

**Utlån etter nedskrivning på individuelle utlån og grupper av utlån.*
Note: Tall i tusen kroner

4.1.3.5 Nedskrivninger på utlån

Alle utlån blir gjennomgått og risikoklassifisert i gruppene A – E. Risikogruppene gir en indikasjon på utlån med tilnærmet like risikoegenskaper med hensyn til debitorenes/låntakers evne til å betale ved forfall. Alle utlån blir deretter gjenstand for en nedskrivningsvurdering med bakgrunn i hvilken risikogruppe de tilhører. Alle engasjementer blir fulgt opp ved månedlig gjennomgang av restanselister, overtrekkslister samt oppfølging av risikoklassifiseringssystemet.

Figur 11: Nedskrivninger etter risikoklasser

Risikoklasser	Før nedskrivninger	Nedskrivninger	Etter nedskrivninger
A	293.470		293.470
B	53.785		53.785
C	22.574	1.000	21.574
D	7.401	1.200	6.201
E	15.033	7.692	7.341
Sum	**392.263**	**9.892**	**382.371**

Note: Tall i tusen kroner

Individuell nedskrivning på enkelte lån foretas i de tilfeller det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis definerer banken som blant annet:

- Finansielle problemer hos debitor/låntaker
- Betalingsmislighold eller andre kontraktsbrudd
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsene eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor/låntaker
- Negative endringer i betalingsstatus til debitorer/ låntakere
- Endringer i verdien på sikkerhetsstillelsen til debitor/ låntaker

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Figur 12: Individuelle nedskrivninger

Individuelle nedskrivninger pr. 01.01.2008	9.657
Periodens konstaterte tap med tidl. foretatt tapsavsetning	-731
+ økte individuelle nedskrivninger i året	4.511
- tilbakeførte individuelle nedskrivninger i året	-3.545
Individuelle nedskrivninger pr. 31.12.2008	**9.892**

Note: Tall i tusen kroner

Gruppenedskrivning omfatter bankens vurdering av grunnlaget for verdifall på grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper. Alle utlån som ikke er blitt gjenstand for en individuell nedskrivning, blir vurdert samlet i forhold til sin risikoklasse. Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Figur 13: Gruppevise nedskrivninger

Gruppevise nedskrivninger pr. 01.01.2008	3.150
Periodens endring	1.000
Gruppevise nedskrivninger pr. 31.12.2008	**4.150**

Note: Tall i tusen kroner

Konstaterte tap er tap som er oppstått fordi banken har gitt avkall på hele, eller deler av engasjementet fordi kunden ikke anses betalingsdyktig. Konstaterte tap på engasjementer er tap som regnes som endelige.
Periodens tapskostnader vises i nedenstående tabell (se figur 5, side 7).

Figur 14: Tapskostnader

Periodens endring i individuelle nedskrivninger	235
Periodens endring i gruppevise nedskrivninger	1.000
Konstaterte tap	741
Inngått på tidligere konstaterte tap	-119
Periodens tapskostnader 2008	**1.857**

Note: Tall i tusen kroner

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer på utlån innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt eller innskuddskonti ikke er inndekket innen 90 dager etter at rammekreditten eller kontoen ble overtrukket. Tapsutsatte lån er lån som ikke er misligholdt, men hvor kundens økonomiske stilling innbærer sannsynlighet for tap på et senere tidspunkt.

Figur 15: Misligholdt og tapsutsatte lån

Sum misligholdt lån	**17.640**
Herav avsatt til tap på misligholdt lån	6.492
Netto misligholdt lån	**11.148**
Øvrige tapsutsatte lån	5.377
Individuelle nedskrivninger. på utlån	3.400
Gruppevise nedskrivninger. på utlån	4.150
Netto tapsutsatte lån	**8.975**

Note: Tall i tusen kroner

Samlet misligholdt lån fordelt på kundegrupper og bransjer viser følgende tabell.

Figur 16: Misligholdt og tapsutsatte lån etter bransjer

2008	Misligholdte engasjem.	Tapsutsatte engasjem.	Indiv. nedskr. utlån/garant.	Gr.vis nedskr. utlån/garant.
Lønnstakere	9.854	4.547	3.792	
Primærnæring				
Industri				
Bygg/Anlegg	7.503		3.500	
Tjenesteyting/ reiseliv	283	830	2.600	
Sum	**17.640**	**5.377**	**9.892**	**4.150**

Note: Tall i tusen kroner

4.2 Likviditetsrisiko

4.2.1 Definisjon

Likviditetsrisiko er risikoen for ikke å være i stand til å innfri sine forpliktelser eller ikke evne til å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

4.2.2 Styring og kontroll

Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i finansstrategien, som setter rammer for likviditetsrisiko gjennom rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller, krav til langsiktig finansiering, størrelse på udisponerte trekkrettigheter, størrelsen på likviditetsreserver og lengden på den tidsperioden som banken skal være uavhengig av ny finansiering fra penge- og kapitalmarkedet.
Banken skal hovedsakelig finansiere sin virksomhet gjennom egenkapital og innskudd fra kunder. Det søkes å oppnå en innskuddstruktur med mange mindre innskudd da banken ikke skal gjøre seg avhengig av store enkeltinnskudd. Når det gjelder innlånskilder for øvrig legger banken vekt på diversifisering hvor så vel långivere, perioder og instrumenter inngår. Banken legger vekt å at likviditetsrisikoen skal være lav.

4.2.3 Bankens likviditet

Likviditetsrisiko kan sies å være risikoen for at banken ikke kan gjøre opp sine forpliktelser rettidig. Som det framgår av likviditetseksponeringen er banken på kort sikt godt dekket med løpende likviditet som vises i tabellen nedenfor.

Figur 17: Netto likviditetseksponering

2008	Sum	<1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	>5 år	Uten løpetid
Fordringer på sentralbanker	66.179	66.179					
Fordringer på kredittinstitusjoner	38.158	38.158					
Utlån og fordringer på kunder	374.770	19.326	8.124	28.437	106.227	212.656	
Obligasjoner	20.910	5.005		3.554	8.608	3.743	
Andre eiendeler med restløpetid	15.110	1.763	164		2.051	11.132	
Eiendeler uten restløpetid	4.900						4.900
Sum eiendeler	**520.027**	**130.431**	**8.288**	**31.991**	**116.886**	**227.531**	**4.900**
Gjeld til kredittinstitusjoner	2.976	2.976					
Innskudd fra kunder	352.550				7.660		344.890
Øvrig gjeld med restløpetid	96.408	1.339	2.953	75.000	13.118	3.998	
Egenkapital	68.093						68.093
Sum gjeld og egenkapital	**520.027**	**4.315**	**2.953**	**75.000**	**20.778**	**3.998**	**412.983**
Netto likviditetseksponering	**0**	**126.116**	**5.335**	**-43.009**	**96.108**	**223.533**	**-408.083**

Note: Tall i tusen kroner

Kassekreditt er medtatt under intervall 3-12 mnd, og innskudd fra kunder uten bindingstid er behandlet ved going consern som konstant uten løpetid. Massen har årlig vist stigende tendens, men kunden kan når som helst ta ut sitt innskudd.
For å sikre likviditeten kan dessuten banken bruke sine trekkrettigheter i Norges Bank, DnB NOR Bank ASA og Toten Sparebank ved behov. Trekkrettighetene i Norges Bank utgjør 9 millioner kroner, i DnB NOR Bank ASA 24 millioner kroner og Toten Sparebank 14 millioner kroner. Ingen av disse trekkrettighetene var brukt ved utgangen av året. Banken er langsiktig lånefinansiert ved to obligasjonslån gjennom Norsk Tillitsmann ASA på henholdsvis 75 millioner kroner og 50 millioner kroner. 75 millioner kroner forfaller til betaling 19.06.2009, mens 50 millioner kroner forfaller til betaling 25.08.2011.
Av obligasjonslånet på 50 millioner kroner har banken egne, ikke amortiserte, obligasjoner på 37 millioner kroner, hvorav 25 millioner kroner vil bli innløst samtidig med forfallet den 19.06.2009. Brutto obligasjonslån 125 millioner kroner, redusert for andel ikke amortiserte obligasjoner 37 millioner kroner, gir effektiv obligasjonsgjeld på 88 millioner kroner, som presenteres under øvrig langsiktig gjeld i balansen (se ovenfor figur 6, side 8).

Innskudd fra kunder er bankens viktigste fundingkilde. Innskuddsdekninger, målt som innskudd i prosent av brutto utlån, var pr. 31.12.2008 på 90,7 %.

Til tross for urolighetene i finansmarkedene er likviditetssituasjonen bra, med en likviditetsbeholdning pr. 31.12.2008 på 104,3 millioner kroner. Beløpet er sammensatt av innskudd i Norges Bank med 66,2 millioner kroner, i DnB NOR Bank ASA med 30,3 millioner kroner, i Lofoten Sparebank med 5,0 millioner kroner, i Totens Sparebank med 1,3 millioner kroner, i Nordea med 0,6 millioner kroner, i Sparebanken Hedmark med 0,6 millioner kroner og i Vestre Slidre Sparebank med 0,3 millioner kroner.

4.3 Markedsrisiko

4.3.1 Definisjon

Markedsrisikoen er risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i verdipapirer og som følge av fundingsaktiviteten, samt rente- og valutahandel.

4.3.2 Styring og kontroll

Markedsrisiko styres og overvåkes med bakgrunn i rammer vedtatt av styret gjennom bankens finansstrategi og i henhold til gjeldende forskrifter. Finansstrategien gjennomgås og revideres årlig.

I banken er markedsrisikoen svært begrenset, med bakgrunn i:

- Bankens eksponering i egenkapitalmarkedet utover eierinteresse i Terra Gruppen er ubetydelig.
- Verdien av valutaene utgjør pr 31.12.2008 NOK 409.000 og derfor kan bankens risiko i utenlandsk valuta også ansees som ubetydelig.

4.4 Operasjonell risiko

4.4.1 Definisjon

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

4.4.2 Styring og kontroll

Styring og kontroll av operasjonell risiko omfatter (se ovenfor 3.2 Organisering og ansvar, side 8):

- Overordnet risikostyring og kontroll
- Operativ styring og kontroll
- Ekstern revisors kontroll

Bankens styring og kontroll med operasjonell risiko inngår som en viktig del av bankens arbeid i henhold til internkontrollforskriften. Sentralt i bankens overordnede styring og kontroll av operasjonell risiko er bankens årlige vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til ulike forretningsprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer.

Det operative ansvaret for styring og kontroll av operasjonell risiko, og således også kvaliteten i bankens drift, ligger hos den enkelte medarbeider.

4.5 Forretnings-, omdømme- og strategisk risiko

4.5.1 Definisjon

Banken er eksponert mot følgende vesentlige risikoer i tillegg til de som er gjennomgått i det overstående.

Forretningsrisiko:
Denne risikoen defineres som uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeadferd.

Omdømmerisiko:
Omdømmerisiko er risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang som følge av sviktende tillit og omdømme i markedet.

Strategisk risiko:
Banken definerer denne risikoen som risikoen for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

4.5.2 Styring og kontroll

Etter styrets oppfatning har bankens oppnådde resultater vist at den er konkurransedyktig og har evne til lønnsomhet. En uavhengig undersøkelse av bankbransjen i 2008 gjennomført av Norsk Kundebarometer har vist at Terra-Gruppen i forhold til kundetilfredshet er foran alle andre tradisjonelle norske banker. Innenfor Terra-Gruppen ligger Etnedal Sparebanken over gjennomsnittet. Gjennomført analyse om kundetilfredshet og positive tilbakemeldinger fra kundene gir trygghet for at banken evner å betjene på et tilfredsstillende servicenivå.